

ESMAU'L HUSNA VE GÜNLÜK HAYATIMIZA YANSIMALARI

İsmin çoğulu olan “esmâ” kelimesi ile “en güzel” anlamındaki “hüsnâ” kelimesinin oluşturduğu bir sıfat tamlaması olan “esmâ-i hüsnâ”, “en güzel isimler” anlamında Yüce Allah’ın isimleri için kullanılan bir terimdir. Kur’ân-ı Kerîm’de, “Allah, kendisinden başka ilâh olmayandır. En güzel isimler O’na mahsustur.” (Tâhâ, 20/8); “...En güzel isimler O’nundur. Göklerde ve yerde olanlar O’nun şanını yüceltmektedirler. O galiptir, hikmet sahibidir.” (el-Haşr, 59/24) meâlindeki âyetlerde ifade edildiği gibi en güzel isimler Allah’a mahsustur. Çünkü bütün kemâl ve yetkinliklerin sahibi O’dur. O’nun isimleri en yüce ve mutlak üstünlük ifade eden kutsal nitelemelerdir.

Allah Teâlâ’nın (c.c.) Kur’ân’da ve sahih hadislerde geçen pek çok ismi vardır. Kul bu isimleri öğrenerek Allah’ı tanır, O’nu sever ve gerçek kul olur. Kur’ân’da, “En güzel isimler Allah’ındır. O hâlde O’na o güzel isimlerle dua edin...” (el-A’râf, 7/180) buyrularak esmâ-i hüsnâ ile dua ve niyazda bulunması istenmiştir. Esmâ-i hüsnânın birden fazla olması, işaret ettiği zâtın birden çok olmasını gerektirmez, bütün isimler o tek zâta delalet eder: “De ki: İster Allah deyin ister Rahmân deyin, hangisini deseniz olur. Çünkü en güzel isimler O’na aittir.” (el-İsrâ, 17/110)

Hamd ve övgü o Allah’adır ki, O’ndan başka ilah yoktur ve O’nundur güzel isimler; Allah’ın salat ve selamı, efendimiz Muhammed’e (s.a.a) ve masum evlatlarıdır. Kur’ân-ı Kerim’in özelliklerinden biri, insanı gözlem ve müşahede aşamasına ulaştıracak derecede varlık âlemini ve aşamalarını tanıtmaktır. İnsan, böyle bir bilgi ve marifete ulaşabilmek ve gözleme dayanan marifet vadisinde hazır bulunabilmek için öncelikle perde ve engellerden arınmalıdır. Marifet bilimindeki engelleri tanıma ve onlarla mukabele etme alanında kuşkusuz ki Kur’ânî kılavuzluklara ihtiyaç duyulur. Çünkü bu bağlamda kapsamlı aydınlatma ancak Kur’ân sayesinde mümkün olur. Kur’ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

﴿٨٩ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾

Ve biz, sana her şeyi açıklayıp anlatan ve Müslümanlara hidayet, rahmet ve müjde olan kitabı indirdik.(Nahl:89)

İşte bu yüce Kur’ân’dır, her şeyin hakikatini aydınlatan; hak din yolunu batıl yollardan ayırt eden; Müslümanlara hidayet, rahmet ve müjde olan. Kur’ân-ı Kerim, insanın can ve gönül yüzündeki perdeyi açtıktan sonra insanı, ilâhî ayetlerle dolu dolu olan hikmet yoğrulu âlemle tanıştırır. Bu nedenle önemli olan, can ve gönüldeki, gerek tabiat düzenini tanımaya engel olan karanlık perdelerini ve gerekse tabiat ötesini tanımaya engel olan nur hicaplarını ortadan kaldırmaktır. Yüce Allah, Kur’ân ve Ehlibeyt’in hidayetinden yararlanma suretinde bu engelleri ortadan kaldırma, gönül yüzünü tozlardan arındırma, yüce Allah’ın celal ve cemaline mazhar olma insanlara yollarını göstermiş ve bu nimeti herkese bahşetmiştir.

Ebû Hureyre *radiyallahu anh*’den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال : قال النبي - ﷺ - : يقول الله تعالى : (أنا عند ظن عبدي بي ، وأنا معه إذا ذكرني ، فإن ذكرني في نفسه ذكرته في نفسي ، وإن ذكرني في ملأٍ ذكرته في ملأٍ خير منهم ، وإن تقرب إلي بشبر تقربت إليه ذراعاً ، وإن تقرب إلي ذراعاً تقربت إليه باعاً ، وإن أتاني يمشي أتيته هرولة) رواه البخاري ومسلم

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- şöyle dedi: Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: **Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: (Ben kulumun benim hakkımda zannettiği gibiyim ve onunla beraberim. O benden bahsettiğinde, eğer benden kendi kendine bahsederse, onu kendi kendime anarım, eğer o benden bir toplulukta bahsederse, onu bir toplulukta anarım. O, onlardan daha hayırlıdır ve bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir arşın yaklaşırım, o bana bir arşın yaklaşırsa ben ona tam yaklaşırım, eğer o bana yürüyerek gelirse ben de ona tırısila yaklaşırım.**" (Buhârî, Tevhîd 15; Müslim, Zikir 2, 19, 50; Tevbe 1)

عن أبي هريرة رضي الله عنه رواية قال: «لله تسعة وتسعون اسمًا، مائة إلا واحدًا، لا يحفظها أحد إلا دخل الجنة، وهو وتر يحب الوتر».

[متفق عليه] - [صحيح]

"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberlerse (îman eder ve ezbere sayarsa) Cennete girer." Allah tektir tek olanı sever." Sahih Hadis - Muttefekun Aleyh "Allah'ın, yüzden bir eksik, doksan dokuz ismi vardır. Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa cennete girer." (B2736 Buhârî, Şürût, 18)

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın, yüzden bir eksik, doksan dokuz ismi vardır. Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa, cennete girer. (Bu isimler şunlardır): O, kendisinden başka ilâh olmayan Allah, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Melik, el-Kuddûs, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Hâlık, el-Bâri, el-Musavvir, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Vehhâb, er-Rezzâk, el-Fettâh, el-Alîm, el-Kâbid, el-Bâsıt, el-Hâfîd, er-Râfî', el-Muizz, el-Müzill, es-Semî', el-Basîr, el-Hakem, el-Adl, el-Latîf, el-Habîr, el-Halîm, el-Azîm, el-Gafûr, eş-Şekûr, el-Alî, el-Kebîr, el-Hafîz, el-Mukît, el-Hasîb, el-Celîl, el-Kerîm, er-Rakîb, el-Mücîb, el-Vâsî', el-Hakîm, el-Vedûd, el-Mecîd, el-Bâis, eş-Şehîd, el-Hakk, el-Vekîl, el-Kavî, el-Metîn, el-Velî, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Mübdi, el-Muîd, el-Muhyî, el-Mümît, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcid, el-Vâhid, es-Samed, el-Kâdir, el-Muktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Vâlî, el-Müteâlî, el-Berr, et-Tevvâb, el-Müntekim, el-Afüv, er-Raûf, Mâlikü'l-mülk, Zü'l-celâli ve'l-ikrâm, el-Muksit, el-Câmi', el-Ganî, el-Muğnî, el-Mâni', ed-Dârr, en-Nâfi', en-Nûr, el-Hâdî, el-Bedî', el-Bâkî, el-Vâris, er-Reşîd, es-Sabûr." (T3507 Tirmizî, Deavât, 82)

Mekkeli müşriklerin sonu gelmez eziyetleri karşısında Rahemet Peygamberi bir gece, her zaman yaptığı gibi yine Kâbe'nin yanı başına çökmüş, elini ve gönlünü Merhametliler Merhametlisi'ne açmış, en güzel isimleri ile secde hâlinde O'na yakarıyordu: —Yâ Allah! Yâ Rahmân! Asla şikâyetçi olmadığı ve beddua etmediği müşrik kavmine karşı Allah'tan çıkar bir yol göstermesini; kendisi için değil, imanı şirke tercih eden bir avuç mümin için baskı ve eziyetlerin sona ermesini diliyordu. Ancak bu sırada hakkın, doğrunun ve tevhidin düşmanı bir müşrik, karanlıkta gizlendiği yerde Hz. Peygamber'in gönülden kopup gelen bu yakarışını dinlemekteydi. Üstelik duydukları karşısında son derece sevinmişti. Tevhid Elçisi'nin sözde açığını bulmuş, içine düştüğü çelişkiyi yüzüne vurma fırsatı yakalamıştı. Müşrik, sabah olur olmaz hemen yandaşlarına koştı ve akşam gördüklerini anlattı: —Bakın bu adam ne diyor!

Dün gece kulaklarımla duydum. Bizi bir tek ilâha kulluk etmeye çağıran Muhammed, kendisi hem Allah'a, hem de Rahmân adlı başka bir tanrıya dua ediyor. Bizim bildiğimiz Rahmân, tanrı olduğunu iddia eden Yemâmeli Müseylime isimli bir adamdır. Hani tek Allah dışında bütün taptıklarımız bâtıldı! Bu sözler üzerine Yüce Allah şu âyeti inzal buyurdu:

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

“De ki: İster Allah deyin, ister Rahmân deyin. Hangisini desiniz olur. Çünkü en güzel isimler O'nundur.” (İsra:110) İyiyi kötüyü, güzeli çirkini, elemi kederi hatta her tür tabiat hadisesini farklı bir güce ve tanrıya izafe eden müşrik alışkanlığı, bir ve tek ilâhın farklı isimleri olabileceğini düşünmüyor, düşünemiyordu. Onlar sadece atalarından kalma kör bir taklitle putları Allah'a ortak koşuyorlar ve bu düzmece tanrılara kendilerince isimler veriyorlardı; oysa bu isimler anlamsız, boş ve karşılıksızdı:

إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ

“Bu putlar sizin ve atalarınızın uydurduğu kuru isimlerden başka bir şey değildir.”(Necm:23) Allâh, Rahmân ve Rahîm gibi isim ve sıfatlardan her birini farklı tanrılar şeklinde algılayıp bunları kendi putlarına izafe eden müşriklerin bu sapkınlıkları mübarek Elçi tarafından açıkça reddedildi. O (sav), müşriklerin savunduğu temel ilkeleri, putları, tanrıları, aracı tanrıları kısacası din ve inanç adına bildikleri ne varsa hepsini kökünden reddederek tevhide, bildiğimiz bilmediğimiz bütün âlemlerin tek Melik'ine teslimiyeti tebliğ etti. Müşriklerin bu temelsiz inanışlarını değiştirmek oldukça zordu. Zira insanı âlemlerin Rabbi olan tek Yaratıcı'ya ve O'nun yüce isimlerine karşı sorumlu hâle getirecek bu muazzam değişim, cesur bir yürek, hep O'na yol alan bir akıl ve Cemâl sahibinin cemâli karşısında eriyecek bir gönül istiyordu. Ancak bu konuda Allah Teâlâ da Peygamberini yalnız bırakmıyor, ilâhî vahiy vasıtasıyla gerçekleri insanlığın idrakine sunuyordu:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْرَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

En güzel isimler (el-esmâ'ü'l-hüsnâ) Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin. Onun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezasına çarptırılacaklardır. (A'râf - 180)

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ

“Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır. En güzel isimler O'nundur.”(Taha :8) Böylece Allah Teâlâ kendisine bir, iki, üç değil, pek çok isimle yakarılabileceğine bizzat işaret ediyor, kendisini bunlarla tanıtır ve örnekler veriyordu.6

“O'nun pek çok güzel ismi vardır. ”اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ (Haşr:24)7buyururken Allah Teâlâ, kendisine ulaşmak isteyen samimi bir insan için pek çok yol olduğunu ama özellikle de her bir yolun kendisine çıktığını söylüyordu. İşte bu sebeptir ki, bize, nasıl dua etmemiz gerektiğini de yine kendisi öğretiyor ve

“Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.”(Fatiha:5)

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

dememizi bekliyordu. Kur'an'ın her âyetinde, Hz. Peygamber'in her hadisinde, bizzat lafızda veya lafzın hemen bir adım ilerisinde, mânânın dönüp dolaşıp kendisine geldiği, sözün anlatmakla bitiremediği, bitiremeyeceği isim ve sıfatların, bizi O'na ulaştıran bu yolların belli bir sayısı ve sınırı var mıdır? Kudreti, kemali ve hikmeti sınırsız olan bir varlığın isimleri doksan dokuz ile mi sınırlıdır? İslâm âlimlerinin çoğunluğuna göre doksan dokuz, en çoğa ve hatta belki sonsuzluğa delâlet eden bir rakamdır. Esasen Peygamberimiz bu rakamla Allah'ın isimlerine sınır biçmemekte; aksine, bunları saymakla bitiremezsiniz, demektedir. Diğer taraftan Yüce Allah'ın isimlerini içeren hadis rivayetlerindeki rakamlar ve isimler de farklılık arz etmektedir. Örneğin altı temel hadis kaynağından birinin musannifi olan Tirmizî'nin listesinde 99 isim bulunmakta ve bunlardan 25'i, İbn Mâce'nin listesinde 100 yer alan 100 isim içinde bulunmamaktadır. Aynı şekilde İbn Mâce'nin Sünen'inde bulunduğu hâlde Tirmizî'nin Câmi'inde bulunmayan 26 isim vardır. İnsan O'nun zâtını göremez ama her bir ismi farklı bir yolla, farklı bir şekilde kendini insana hissettirir. Her sözünde, her işinde, her adımında O'nu arayan ve gönül gözüyle bakmasını bilen insan, her yerde ve her şeyde Rabbinin izlerini görür ve hisseder. O'nu hissettiğini izhar etmenin bir yolu da duadır. Zaten "O'nun güzel isimleri vardır." dedikten sonra, asıl mesajı da bize yine O verir: **"Öyleyse bu isimlerle O'na dua edin."** Cenâb-ı Hakk'ın her ismi, bir bütünün parçası olan ve insanın zihnindeki Allah tasavvurunu tamamlayan unsurlardan biridir. Veya bu isimler, bir okyanustan çıkıp bütün kâinata hayat verdikten sonra yine aynı yere dökülen sayısız ırmaklar gibidir. O'na yönelenler, ancak yolculuğa başlayınca sonsuzluğu fark eder, vuslat anını zamana ve rakamlara sığdıramayacaklarını anlarlar. Bunun içindir ki, bütün yolların ve bütün yolculukların son noktası olan Allah, kendini kulunun anlayışına, idrakine bırakır ve Peygamberinin diliyle şöyle buyurur: **"...Kulum beni nasıl düşünüyorsa ben öyleyim. O beni anarken ben onunla beraberim. O beni kendi başına anarsa, ben de onu kendim anarım. O beni bir topluluk içinde anarsa, ben onu daha hayırlı bir topluluk içinde anarım. O bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım. O bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim."**(M6805 Müslim, Zikir, 2)

Allah (cc) ile yarattıkları arasında elçilik yapan Hz. Peygamber dahi O'nun bütün isimlerini bilmediğinin itirafıyla yapar duasını: **"Allah'ım! Kendini isimlendirdiğin, yarattıklarına öğrettiğin, Kitab'ında indirdiğin ve insanlardan gizli tutarak sana has gayb ilminde saklamayı tercih ettiğin bütün isimlerinle yalvarıyorum sana..."** (M3712 İbn Hanbel, I, 14 392.)

Şüphesiz başlı başına "Bir ibadettir dua.", "Dua ibadetin özüdür." Hatta belki ibadetlerin en büyüğü, en faziletlisidir. Zira ister gizli olsun ister açık, ister dilden dökülsün ister gönülden süzölsün, her çağrıya kulak veren, "Her şeyi hakkıyla işiten"(Bakara:137-181)ile aracasız görüşmektir dua. Böyle olunca O'nu çeşitli isimleri ve vasıfları ile çağırarak da şüphesiz duaların en içtenini, en samimisini olacaktır. Bu samimiyetin karşılığını

Hz. Peygamber (sav) şöyle açıklamıştır: "Allah'ın, yüzden bir eksik, doksan dokuz ismi vardır. **Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa cennete girer."** Hadiste geçen **"İhsâ" fiili, sözlük anlamı itibarıyla "saymak" anlamına gelse de, hadis âlimlerimizin ifade ettikleri gibi, saymaktan maksat, Allah'ın isimlerini kuru kuruya okumak değil, bu isimlerin anlamlarını öğrenmek, bu isimlerle duada bulunmak ve bu isimlerin ihtiva ettiği ilâhî ahlâkın gereğiyle amel etmektir.** (11/6. 20 B6099 Buhârî, Edeb,)

Allah'ın güzel isimleri hakkında el-Maksadü'l-esnâ adlı bir kitap kaleme alan İmam Gazâlî, esmâ-i hüsnâyı sadece okumak, dinlemek ya da anlamlarını öğrenmekle yetinenlerin bu isimlerden nasibinin son derece az olduğunu ifade etmiştir. Ona göre mümin, bu ilâhî sıfat ve isimlerin anlam ve içerikleriyle derunî hayatını mâmur etmeli ve bu isimlerde ifadesini bulan ilâhî ahlâk ile ahlâklanmalıdır.(GMS 45 Gazali, el Maksadü'l-esnâ, s. 45.)

Allah'ın güzel isimlerini öğrenip saymanın bir adım ötesinde, o isimlerin tecellilerini ummak vardır. Kişi bu isimleri sayarken meselâ, "Ey ruhumun ve bedenimin gıdasını yaratıp veren Rezzâk!" dediği zaman bilir ve inanır ki, Allah onun rızıkına kefidir. Bu rızık, vakti gelince kişiyi bulur, bunun kendisine ulaşmasını hiçbir kuvvet engelleyemez. Yine bilir ki, O, her sözünde olduğu gibi "Yeryüzünde yürüyen her canlının rızıkı Allah'a aittir." (Hud :6) Hatta O'na karşı en büyük nankörlüğü yapanlar dahi rızıkını bu ismin tecellisi ile elde eder: "Karşılaştığı veya işittiği bir eziyete karşı Allah kadar sabır gösteren bir başkası yoktur. Çünkü O, kendisinin oğlu olduğunu iddia edenlere bile afiyet verip onları rızıklandırır." İşlediği büyük günahlara rağmen kişi, "Yâ Rahmân! Yâ Rahîm!" diyerek gönlünden rahmeti geçirir, o sınırsız rahmeti umar. Umduğunu bulamayacağını hiç düşünmez. "Nefsine uyup haddi aşmış bile olsa, Allah'ın rahmetinden umut kesilmeyeceğini, Allah'ın bütün günahları bağışladığını, çünkü O'nun Gafûr ve Rahîm olduğunu" bilir. Bu noktadan sonra insan ileriye doğru bir adım daha atabilir. Bu olgunluğa ulaşan insan için Mevlâ'nın bütün isimlerini öğrenmenin, bilip tanımanın, ezberleyip saymanın, umup beklemenin hayatta somut bir değişim meydana getirmesidir artık önemli olan. Müminden beklenen, Rabbinin isimleri üzerinde düşünüp, her birini anlayarak ilâhî ahlâktan nasibini alması ve bunu bireysel ve toplumsal yaşamına aktarmasıdır. Rabbimiz, kendini tanıtırken aslında bizim nasıl olmamız gerektiğine işaret etmiyor mu? Bütün doğrularda, kemalde, hikmette ve güzelliklerde tecelli ederek, isimlerini kuvveden fiile, teoriden pratiğe, ilimden amele dönüştürmüyor mu? Öyleyse kuldan beklenen de O'nun isimlerini öğrenip benimsemesi ve bunu hayatına aksettirmesi değil mi? Şu hâlde "Hazineleri her zaman dopdolu, vermekle bitmeyen nimetlerin sahibi, gece gündüz her zaman cömert olan, gökleri ve yeri yarattığı günden beri verip durmasına rağmen elindeki nimetlerden hiçbir şey eksilmeyen", "ellerini semaya kaldırıp açmış bir kulunu boş çevirmekten hoşlanmayıp bundan hayâ eden", Allah, aslında bizlerin nasıl olmamız, nasıl davranmamız gerektiğine işarette bulunuyor ve âdeta diyor ki "Siz de cömert olun; verebileceğinizin en iyisini en güzel şekilde verin." İşte mutlak iyiliğin ölçüsü budur: "Çok sevdiğiniz mallarınızdan infakta bulunmadıkça asla iyiye ulaşamazsınız." (Ali imran :92) Bu yüzden mutlak iyiyi tanıtırken Resûl-i Ekrem Cenâb-ı Hak'ın bizden beklentisine de işaret ediyor: "**Muhakkak ki Allah güzeldir, güzelliği sever...**" Bir başka sözünde de buna ilâveten, "**Allah temizdir, temizliği sever; kerem sahibidir; keremi sever; cömerttir, cömertliği sever.**" buyuruyor. "Allah Refîk'tir; nezaketi, yumuşaklığı, kolaylığı, lütuf ve ihsanı, şefkat ve merhameti sever. Kaba saba bir tavır karşısında esirgediğini, nezaket ve yumuşaklık karşısında bol bol ihsan eder." Sevgili Peygamberimiz, Allah'ın sıfatlarını sıralarken bizlere şöyle bir mesaj vermektedir: Öyleyse siz de kendi aranızda, gücünüz el verdiğince yumuşak huylu olun; ilişkilerinizde karşılıklı nezaketi ve yumuşaklığı, sevgi ve saygıyı elden bırakmayın. O'ndan isterken de neyi, nasıl isteyeceğinizi bilin ki, isteğinize vâsil olabilesiniz. Öyleyse bu bilinç, ibadetlerinden diğer insanlarla olan ilişkilerine kadar kulun bütün hayatını kuşatıyor. Nitekim Allah'a en yakın bulunduğumuz anlar olan ibadetler esnasında, belki farkında olmadan, O'nun isimlerini teneffüs ediyoruz: "Selâm (Esenlik veren), bizzat Allah'ın kendisidir. Onun için namazda oturduğunuz vakit Tahiyât'ı okuyun. Tahiyât'ın sonundaki 'Selâm bize ve Allah'ın salih kullarına olsun.' kısmını okuduğunuzda yerde ve gökte bulunan bütün varlıkları selâmlamış olursunuz..." Demek ki insan, her gün namazlarında defalarca okuduğu Tahiyât sayesinde hem esenlik veren Selâm'ı, hem de bütün yaratılmışları selâmlamış oluyor. İnsanî ilişkilerimizin derinliğinde de Rabbimizin izlerine rastlıyoruz. Nitekim O, can bağımız, kan bağımız olan akrabalarımızın haklarına riayet konusunda da bize ışık oluyor ve bir başka ismine işaretle Resûlullah'ın dilinden bir kudsî hadiste şöyle buyuruyor: "**Ben Rahmân'ım, akrabalık bağları ise rahim adını taşır. Ona kendi isimlerimden birini verdim. Kim bu bağlara riayet edip gereğini yaparsa, ben de o kişiyle aramdaki bağlara riayet ederim. Kim de bu bağları koparırsa, ben de onunla olan bağımı koparıyorum.**" (D1694 Ebû Dâvûd, Zekât, 45.) Sonsuz Hikmet Sahibi'nin isimlerinden birinin tecelligâhı olması da gösteriyor ki, en yakınımızdan başlamak üzere toplumun tamamına karşı yerine getirmemiz gereken vazifelerimizde de ilâhî bir boyut saklı duruyor. Şu hâlde hiç ummadığımız, aklımızdan geçirmedığımız yerde ve zamanda O bizimledir. Gerçekten görmek için bakarsak, her güzelin, her doğrunun, her kemalin yanı başında O'nun izlerini bulmamız; dosta karşı dostumuz, külfete karşı yardımcımız olduğunu fark etmemiz mümkündür. Bize

gösterdiği bu ilgi ve sevgiyi karşılıksız bırakmak, Gerçek Dost'a karşı büyük bir hak bilmezlik ve nankörlük olmaz mı? Öyleyse Allah'ın isimlerini ve sıfatlarını bildiren Tirmizî rivayetini bu bilinçle yeniden okuyalım: